

.....
**Питання конспірації в діяльності оперативних підрозділів
Національного антикорупційного бюро України**

Сухачов Олексій Олександрович, кандидат юридичних наук, заступник начальника Головного управління контррозвідувального захисту економіки держави СБ України

Корупція та її наслідки є головними чинниками формування суспільної думки про декларативність проголошення України соціальною, правовою державою та викликає ланцюгову реакцію правового нігілізму серед різних верств населення, який тягне за собою вкрай шкідливі наслідки. З цих причин дослідження питань боротьби з корупцією, мають стати одним із стратегічних напрямів наукового забезпечення стабілізації політичної, економічної та соціальної обстановки в Україні.

Суттєвим кроком у протидії корупції слало прийняття законів «Про національне антикорупційне бюро України» та про «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України (НАБ) та Національного агентства з питань запобігання корупції». Законодавчі новації дозволяють підрозділу детективів та підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України не лише попереджати та виявляти, а й розслідувати відповідні злочини, а також одночасно здійснювати оперативне супроводження даного процесу.

Ефективне попередження, виявлення та розслідування корупційних злочинів не можливі без забезпечення уповноваженими оперативними підрозділами збереження у таємниці відомостей про факти, час, місця, об'єкти, методи та засоби проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій. Тому однією із засад діяльності новостворених підрозділів має бути конспірація. На законодавчому рівні її закріплено як принцип контррозвідувальної та оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів Служби безпеки України, а також як форму діяльності Державної прикордонної служби України. Цим терміном послуговуються й в інших законодавчих актах, які встановлюють засади діяльності правоохоронних і розвідувальних органів держави. Нині у законах «Про оперативно-розшукову діяльність» країн пострадянського простору (Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Узбекистан) конспірацію визначають як принцип цієї діяльності). Поняття конспірації, як й інші, пов'язані з нею (оперативне прикриття, зашифрування, легендування та ін.), вживають у Законах України та підзаконних нормативно-правових актах без пояснень. Невизначеність термінології призводить до виникнення серйозних проблем у правовому регулюванні та організації забезпечення конспірації. Наслідками несвоєчасного вирішення цих проблем є не лише значне зниження ефективності роботи з попередження, виявлення та розслідування злочинів, а й загроза життю та здоров'ю працівників уповноважених оперативних

підрозділів, а також осіб, які з ними співробітничать на конфіденційній основі. Тому питанням конспірації в роботі оперативних підрозділів Національного антикорупційного бюро України потрібно приділити особливу увагу

Сьогодні ці підрозділи знаходяться у стадії формування. Відсутні нормативно-правові акти, що регламентують їх діяльність. Створення власної агентурної мережі у середовищі осіб, що можуть виступати суб'єктами злочинів, підслідність яких віднесено до компетенції Національного антикорупційного бюро України є одною з головних умов виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень відповідної категорії, проте її формування є досить проблематичним та довготривалим, потребує особливих заходів конспірації. Немає належних правових, методичних та науково-практичних для забезпечення конспірації діяльності спеціалізованих оперативних підрозділів Національного антикорупційного бюро України, компетенцію яких становить проведення конкретних негласних слідчих (розшукових дій) дій та оперативно-розшукових заходів.

Аби не повторювати тих помилок, які мали місце в організації діяльності підрозділів кримінальної міліції МВС України, гласних та негласних оперативних підрозділів СБ України та інших суб'єктів ОРД доцільно ґрунтувати роботу з забезпечення конспірації оперативних підрозділів Національного антикорупційного бюро України на узагальненні матеріалів практики та результатах відповідних досліджень.

Засновувати таку концепцію необхідно на теоретичному розумінні поняття та змісту конспірації в оперативно-розшуковій діяльності. Термін «конспірація» сьогодні широко вживається у Законодавчих та підзаконних нормативно-правових актах країн пострадянського простору, що регламентують діяльність органів, компетенцію яких становить боротьба зі злочинністю та захист державної безпеки. Цим терміном постійно послуговуються теоретики оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу. Він міцно укорінився у професійному спілкуванні працівників оперативних підрозділів. Проте до сьогодні його зміст не унормовано юридично, а у поглядах науковців на сутність конспірації є суттєві розбіжності. При цьому спостерігається невпевненість дослідників у власних висновках: вони, здебільшого (особливо представники російської юридичної науки), зауважують, що пропоновані ними положення не повним обсягом доведені та є запрошенням до дискусії (В. В. Гордієнко, К. М. Лобзов, С. А. Меринова, Н. В. Павліченко, А. С. Самоделкин, О. М. Хлобутов [1-5]). Вчені наголошують на суттєвому значенні для правоохоронної роботи чіткого розуміння та унормування конспірації, негативних наслідках для практики невизначеності у теоретичних і правових питаннях конспірації. Водночас вони не зазначають в чому саме полягає це значення, не вказують які саме негативні наслідки мають місце у практичній діяльності, а відповідно і не пропонують шляхів вирішення прикладних проблем.

Комплексний теоретичний аналіз поглядів вітчизняних науковців на сутність конспірації дозволяє дійти висновку, що в оперативно-розшуковій діяльності відповідний принцип доцільно окреслювати не як принцип конспірації, а як принцип конспіративності. Адже у правовій науці загально визнаним є «принцип законності», а не «принцип закону». Саму ж конспірацію потрібно відносити до категорії діяльності (такої, що забезпечує виконання завдань та досягнення мети ОРД).

Віднесення конспірації до категорії діяльності вимагає визначення її змісту з позицій усталених у філософії та юридичній науці щодо даної категорії. Аналіз доктринальних наукових праць, у яких розглянуто зміст діяльності загалом і юридичної діяльності зокрема, а також її окремих видів, свідчить про суттєві відмінності в поглядах щодо цього питання. Сукупність усіх елементів структури діяльності, виокремлених різними вченими, становлять: мета, завдання, цілі, засіб (засоби), методи, способи, результат (очікуваний результат), процес діяльності, форма процесу діяльності, об'єкт, суб'єкт (суб'єкти), учасники, юридичні дії й операції, засоби і способи здійснення дій та операцій, результати дій, принципи, функції, напрями, стадії, етапи. Ураховуючи загальнонаукові засади діяльності та критично оцінюючи погляди щодо визначення її структурних елементів, М. А. Погорецький справедливо вирізняє такі внутрішні структурні елементи змісту ОРД і кримінального процесу, як: мета, завдання, дії та суб'єкти, що утворюють їх як цілісні діяльні системи, а також зовнішні їх елементи, якими є стадії, етапи, організаційно-правові форми. На його думку, принципи, методи та функції не є структурними елементами змісту ОРД і кримінального процесу як діяльних систем, але відіграють важливу роль в їх функціонуванні й характеризують внутрішні та зовнішні сутнісні ознаки цих видів діяльності [6, с. 153].

Оскільки конспірація є невід'ємною складовою ОРД, то її внутрішніми структурними елементами також є мета, завдання, дії та суб'єкти. Все те саме можна сказати про діяльність оперативних підрозділів в цілому. Мета конспірації в діяльності оперативних підрозділів - збереження у таємниці відомостей про факти, час, місце, об'єкти, методи та засоби проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій, належність їх суб'єктів та використовуваних ними засобів (приміщень, транспорту, обладнання тощо) до правоохоронних органів. Завдання - створення у об'єктів ОРЗ та НСРД, їх зв'язків та інших осіб хибних переконань про відсутність задуму та реалізації дій з пошуку та фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підбивну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства. Дії - охорона таємниці, дезінформування супротивника об'єктів ОРЗ та НСРД, їх зв'язків та інших осіб. Суб'єктами конспірації є оперативні підрозділи органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового

законодавства, органів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України.

Список використаних джерел:

1. Лобзов К. М. Конспирация и конспиративность в оперативно-розыскной деятельности (теоретико-методологический анализ) / К. М. Лобзов, В. В. Гордиенко // Оперативник (сыщик). - №2 (27). - 2011. С. 6 - 11.
2. [Меринова С. А.](#) К вопросу о сущности и значении конспирации в оперативно-розыскной деятельности / С. А. Меринова // Региональная преступность: состояние, проблемы и перспективы борьбы : материалы Международной научно-практической конференции 11-12 декабря 2008 г. - Курск : КФ ОрЮИ МВД России, 2009. - С. 267-272
3. [Павличенко Н. В.](#) К вопросу формирования теоретического подхода к определению понятия «конспирация» / Н. В. Павличенко // Оперативник (сыщик). - 2008.- № 1. - С.22-26.
4. [Хлобустов О. М.](#) О назначении и содержании принципов конспирации, сочетания гласных и негласных методов и средств в оперативно-розыскной деятельности / О. М. Хлобустов // Оперативник (сыщик). - 2008. -№ 3. - С. 35-40.
5. Погорецький М. А. Функціональні призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі : [моногр.] / Погорецький М. А. - Х. : Арсіс, ЛТД, 2007. - 576 с.